Ustadlarımızın xatirəsi

Jurnalistikanın halallıq ənənəsi

Professor Nəsir Əhmədli bu yolun sadiq davamçısı oldu

Təəssüf ki, illər keçdikcə çağdaş Azərbaycan mediasının əvəzsiz dəyərləri – Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsini mükəmməl ali təhsil mərkəzi səviyyəsinə çatdırmış ustadlarımız Nəsir İmanquliyev, Şirməmməd Hüseynov, Nurəddin Babayev, Qulu Xəlilov, Tofiq Rüstəmov, Famil Mehdi, Nəriman Zeynalov, Əliş Nəbili və başqaları haqqında keçmiş kimi danışmağa məcbur olduq. Həyatın bu qarşısıalınmaz gedişi və zamanın bu amansız hökmü düz bir il əvvəl – 2022-ci ilin 7 iyununda jurnalistika fakültəsinin professoru Nəsir Əhmədlinin də adını bu sıraya əlavə etdi.

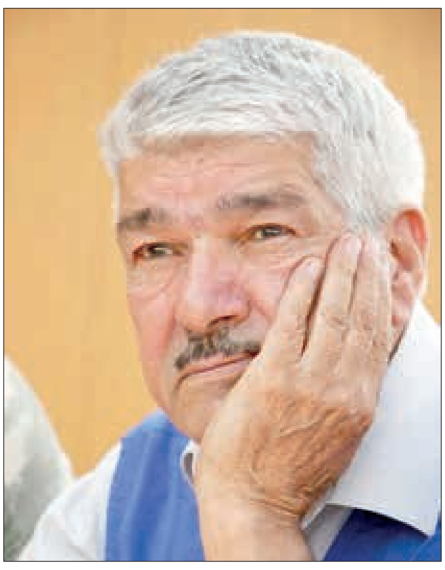

Hər kəsin yaddaşında səmimi bir sevgi ilə qaldı Nəsir müəllim: gözəl insan, təmkinli müəllim, fədakar alim və hər zaman yeri görünəcək bənzərsiz ustad! Bu dünyanın baş-ayaq işlərinə əyilmədi, dürüst, ləyaqətli, mərd bir insan ömrü yaşadı. İstedadlı alim, qayğıkeş ata, sədaqətli dost oldu...

Nəsir müəllimin Azərbaycan jurnalistikasındakı xidmətləri o qədər əhatəli və samballıdır ki, bu mükəmməlliyi sonadək açıqlamağa çətinlik çəkirik. Lakin görünən dağa bələdçi lazım olmadığı kimi, Nəsir müəllimin kimliyi də iri planda gözlərimiz önündədir. Bakı Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinin yetirməsi olmuş, Azərbaycan Televiziyasında ciddi yaradıcılıq yolu keçmiş, media sahəsində elmlər namizədi və doktoru dərəcəsi almış, məzunu olduğu ali məktəbdə yarım əsrə yaxın pedoqoji fəaliyyətlə məşğul olmuş Nəsir Əhmədli bunlarla yanaşı, praktik dilçilikdə informasiya-publisistika üslubu və nitq mədəniyyəti ilə bağlı öz məktəbini də yaratdı, ardıcıllarını yetişdirdi.

Professor Nəsir Əhmədlinin belə bir mötəbər mövqeyə yüksəlişi ustadlarına sevgi və bağlılıqdan, onların dəyər və etimadından qaynaqlanıb. Bu sırada o, BDU-nun jurnalistika fakültəsinin yaradıcılarından olmuş Şirməmməd Hüseynovun adını ayrıca çəkərdi.

Nəsir Əhmədlinin ölümündən əvvəl öz ustadı haqqında yazdığı və üstündə "Xalq qəzeti" üçün qeydi olan məqalə də bu məxsusi sevgi-sayğının yadigarıdır. Həmin yazını alimin arxivindən əldə edərək hər iki ustadımızın ruhuna dərin ehtiramla geniş auditoriyaya təqdim eidrik.

I. Qəbul imtahanında, yaxud Şirməmməd Hüseynov mənim "dayı"m olub

1966-cı il avqustunda ADU-nun (indiki BDU) filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsinə qəbul imtahanı verirdim. İlk imtahandan (Azərbaycan dili və ədəbiyyat - yazılı) "5" almışdım. Növbəti imtahan həmin fənnin şifahisindən idi. Bilet çəkib ön sırada əyləşdim. Suallarla tanış olanda gördüm ki, müəllimlərdən biri (sonra biləcəkdim: Famil Mehdi) o birinə (professor Əlövsət Abdullayevə) deyir: "Bu, Şirməmməd müəllim deyən oğlandır. Özünü çağırmaq lazımdır". Sanki, bu sözləri gözləyirmiş kimi, Şirməmməd müəllim (o vaxt nə adını bilirdim, nə də üzünü görmüşdüm) auditoriyaya daxil oldu. İşarə elədilər ki, bu, həmin oğlandır. Mənə yaxınlaşıb suallarıma baxdı: 1) M.F.Axundovun "Puşkinin ölümünə Şərq poeması"; 2) Süleyman Rüstəmin Cənub şeirləri; 3) Cümlə təhlili.

– Hə, balası, fikirləşmədən danışa bilərsən?

– Bəli, – cavab verdim.

Məndən imtahanın iki sualını o özü (O vaxt Şirməmməd müəllim fakültənin dekan müavini imiş, jurnalistika şöbəsinə qəbulun məsuliyyətini o daşıyırmış) götürdü. İlk sualı "Poema hansı dildə yazılıb?"– oldu.

– Farsca, – fikirləşmədən cavab verdim.

– Bir parça əzbər deyə bilərsənmi?

– Kimin tərcüməsində?– bu dəfə mən sual verdim.

– Kimlər tərcümə edib ki?

– Mikayıl Müşfiq, Cəfər Xəndan, Böyükağa Qasımzadə...– sözümü tamamlaya bilmədim.

– Mikayıl Müşfiqin.

– Gecə etdim uyğumu gözümdən kənar, Sordum: "Ey sirr çeşməsi ürəyim, nə var?.."

– Bəs Cəfər Xəndanda necə başlanır?

– Gözlərimdən yuxu qaçmış, məni boğmaqda xəyal, Düşünən beynimi sarmış yenə bir qəmli sual...

– Keç ikinci suala. "Cənub şeirləri"nin qayəsi nədir?

Düzü, başqa bir müəllim bu sualı versə idi, bəlkə də, başqa bir cavab verərdim. Amma Şirməmməd müəllimə ciddi bir güvənclə içimdən gələn çavabı verdim:

– Bütöv Azərbaycan. Əvvəl-axır Azərbaycan birləşib bütöv olacaq…

Təkidlə üzümə baxdı və bir anlıq sükutdan sonra, cümlə təhlilinə keç,– dedi. Cavabımı dinləmədən üzünü rəhmətlik Əlövsət müəllimə tutaraq:

– Kişinin qiymətini köçür aşağı (yəni keçən imtahandan aldığı "5"-i). Bu, gələcəkdə jurnalistika fakültəsinin professoru olacaq.

Sonradan öyrəndim ki, mənim yazı işim yoxlanarkən də həlledici sözü Şirməmməd müəllim deyibmiş. "Qəhrəman Azərbaycan qadınları" adlı sərbəst inşam mübahisələrə səbəb olub. Deyiblər ki, dövrün Bəsti Bağırova, Şamama Həsənova, Sevil Qazıyeva kimi əmək qəhrəmanları haqqında bircə cümlə yazılıb, ən çox Tomrisdən, Nüşabədən, Nigardan, Həcərdən bəhs olunur. Şirməmməd müəllimin sözü kəsə olub: "Bu düşüncənin sahibi "5" almalıdır". Kimsə pıçıldayıb ki, bəs deyirdilər, bu heç kəsi universitetə düzəltmir?! Şirməmməd müəllimin qulağı pıçıltını çalıb və cavab verib ki, gələcəkdə görərsiniz mənim düzəltdiyim kimdir…

II. "Pravda" və müstəqillik

Şirməmməd müəllim III kursda bizə "Partiya-sovet mətbuatı tarixi" fənnindən dərs deməyə başladı. "İskra"dan, "Pravda"dan, "Proletari"dən danışırdı. Amma elə danışırdı ki, elə bil bunlar bolşevik qəzetləri deyildi, gələcəkdə Azərbaycan jurnalistlərinə lazım olacaq təcrübə məktəbi idi. Şirməmməd müəllimin o vaxt bizi Azərbaycanın müstəqillik dövrünə hazırladığını xeyli sonralar başa düşdük.

III. "Sənin baban Şaumyandır, yoxsa Əmiryan?"

1918–20-ci illərin bolşevik mətbuatından danışanda tələbələrdən biri yana-yana dedi: "Heyif ki, 1918-ci ildə bizim babalarımızı – 26 Bakı komissarını ingilislər güllələyiblər".

Şirməmməd müəllim dözə bilməyib cavab verdi: "Şəxsən mənim elə babalarım olmayıb. Bəs səninki hansıdır – Şaumyan, yoxsa Əmiryan?"

IV. "Burjua cəmiyyətində jurnalistlər təqib olunur"

Dördüncü kursda Şirməmməd müəllim bizə "Xarici ölkələrin kommunist və fəhlə mətbuatı tarixi"ni tədris edib. Özü də necə? Məsələn, Vyetnam mətbuatından danışanda deyirdi ki, Vyetnam vətənpərvərləri yadelli işğalçılara qarşı mübarizə aparanda qarınlarını cırıb qumbaranı oraya yerləşdirirlər ki, əsir düşəndə də yağılara ziyan vura bilsinlər. Sonra astadan əlavə edərdi: "Vətənin müstəqilliyini belə qoruyarlar, bizim kimi yox".

Xarici mətbuat dərslərində "Deyli uorker", "Morninq star". "Humanite" kimi kommunist qəzetlərinin çıxma tarixini göstərəndən sonra daha çox "burjua" qəzetlərindən danışar, oradakı müəlliflərin yazılarını vətənpərvərlik baxımından təhlil edərdi. Məsələn, İspaniya mətbuatından danışanda özü ilə Mariano Joze de Larranın "Satirik oçerklər" kitabını gətirmişdi. Mən həmin kitabdakı oçerkləri tələbələr qarşısında ucadan oxuyub, birbaşa tərcümə edirdim. Yadımdadır: bir dəfə Larranın "Sən saydığını say, gör fələk nə sayır, yaxud jurnalist olmaq nə deməkdir" oçerkini oxuyanda Şirməmməd müəllim gördü ki, tələbələrdən biri (onun haraya xidmət etdiyini bəzilərimiz bilirdik) çox narahatdır və qarşısındakı kağıza nəsə yazır. Dərhal mənim sözümü kəsib dedi: "Görürsünüz də, uşaqlar, burjua cəmiyyətində jurnalistləri necə təqib edirlər".

Sonralar mən həmin oçerkin tərcüməsini "Müxbir" jurnalında dərc etdirmək istəyəndə Qlavlit (senzura) icazə vermədi. Jurnalın redaktoru Oqtay Cəfərov Şirməmməd müəllimlə məsləhətləşəndən sonra ona bir ön söz yazdıq. Məzmunu, təxminən, belə idi ki, əziz oxucular, biz sovet jurnalistləri çox xöşbəxtik, kapitalist ölkələrində isə onların heç bir azadlığı yoxdur. Bundan sonra tərcümə növbəti nömrədə dərc edildi və çox böyük əks-səda doğurdu...

"Xarici mətbuat" dərslərində Şirməmməd müəllimin xüsusi diqqət yetirdiyi məsələlərdən biri də Azərbaycan mətbuatının beynəlxalq əlaqələri idi. Əcnəbi müəlliflərin Azərbaycan mətbuatında dərc olunmuş yazılarını və xarici mətbuatda respublikamız haqqındakı məqalələri özü ilə gətirib bizə oxudardı. O vaxtdan məndə bu sahəyə həvəs yarandı və xarici publisistikada Azərbaycan mövzusuna dair əvvəl diplom işi, sonra isə namizədlik dissertasiyası yazdım.

V. Qəbul imtahanından 9 il sonra

1971-ci ildə fakültəni bitirib Azərbaycan Televiziyasına təyinat aldım. Yenə də Şirməmməd müəllimin köməyi ilə. O vaxt jurnalistika şöbəsi fakültəyə çevrilmişdi və Şirməmməd müəllim dekan idi. 4 il yarım orada çalışdım. 1975-ci ilin dekabrında şəxsən özü zəng vurub məni fakültəyə işə dəvət etdi. Onda ilk yadıma düşən bu oldu: demək, Şirməmməd müəllim heç nəyi unutmayıb, 1966-cı ilin avqustunda qəbulda dediyi, bu oğlan gələcəkdə fakültənin müəllimi olacaq sözünü də... Beləliklə, o vaxtdan fakültədə işə başladım.

Hazırda jurnalistika fakültəsində çalışan professor və dosentlərin əksəriyyətini müxtəlif vaxtlarda məhz Şirməmməd müəllim seçib işə götürüb. Ona görə də...

VI. Halallıq ənənəsinin müəllifi

Ona görə də BDU-nun jurnalistika fakültəsi, bəlkə də, yeganə yerdir ki, heç bir müəllim heç bir tələbə qarşısında gözükölgəli deyil. Bunu məzunlar da təsdiq edə bilər, bugünkü tələbələr də. Bu halallıq ənənəsinin müəllifi məhz uzun illər fakültədə müxtəlif rəhbər vəziyələrdə işləmiş professor Şirməmməd Hüseynov olub.

70-ci illərin əvvəllərində fəlsəfə müəllimlərindən birinin qiyabiçi tələbədən rüşvət alması barədə Şirməmməd müəllimə siqnal çatır və fakt təsdiqləndikdən sonra həmin müəllim dərhal həbs olunur. Müstəqilliyin ilk çətin illərində, elə bugünün özündə də jurnalistika fakültəsinin müəllimləri ağır iqtisadi durum qarşısında əyilməmək, sınmamaq üçün öz əsas iş yerləri ilə yanaşı, ya bir neçə özəl universitetdə də dərs deyir, ya da müxtəlif informasiya vasitələrində çalışaraq başlarını əvvəlki kimi yenə də dik tuturlar.

Harada işləmələrindən asılı olmayaraq fakültə məzunları öz müəlllimlərinə halallıq nümunəsi kimi baxırlar, həmişə onların yolunu saxlayırlar. Bunlar Şirməmməd müəllimin qoyduğu böyük ənənələrdən biridir...

Nəsir ƏHMƏDLİ,
BDU-nun professoru

20 iyun 2020-ci il